

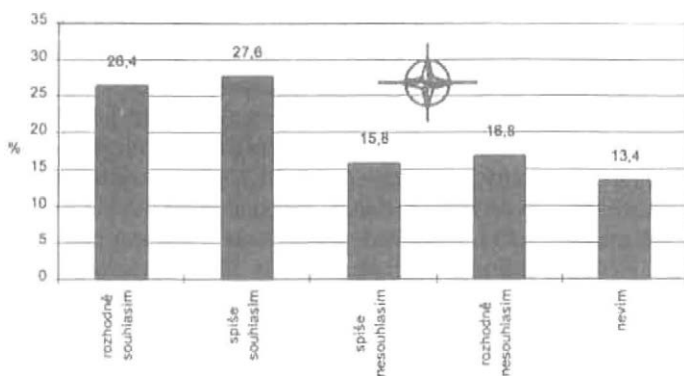
Polská cesta do NATO

Mezi členskými státy Severoatlantické aliance probíhá v současné době diskuze o tom, které země východní Evropy se i přes odpor Ruska stanou v nejbližších letech jejími prvními novými členy. K „favoritům“ patří Polsko, Česká republika a Maďarsko, ale o vstup usiluje desítky dalších bývalých komunistických zemí. Americký prezident Bill Clinton v říjnu 1996 poprvé upřesnil konkrétní termín pro plnou integraci první skupiny východoevropských zemí. Jím vyslovený termín do konce roku 1999 podpořil i generální tajemník NATO Javier Solana, který prohlásil, že časový plán přijímání nových členů je již hotov. V prosinci loňského roku se uskutečnilo setkání ministrů obrany a ministrů zahraničních věcí všech 16 členských zemí NATO, kde byly shrnuty práce na reformě Aliance. Bylo dohodnuto, že se v Madridu 8. a 9. července 1997 uskuteční zvláštní summit NATO, během něhož členové NATO oficiálně pozvou kandidátské země k zahájení zhruba dvouletého přijímacího procesu završeného členstvím v Alianci. Javier Solana ovšem nehovoří o tom, které země budou v první skupině („nikoho nevylučujeme“), ale jeho spolupracovníci - i když zdůrazňují, že se jedná o neoficiální stanoviska - shodně tvrdí, že pozvání Polska a České republiky je jisté, Maďarsko pravděpodobné, pro jiné země střední Evropy nejisté s tím, že čtvrtým kandidátem bude spíše Slovinsko než Slovensko.

Samozřejmě rozhodnutí, které padne letos na summitu „šestnáctky“ teprve otevře cestu k obtížným a složitým jednáním s Aliancí. Podle názoru polského ministerstva národní obrany musí vzniknout tzv. akcesijní (čekatelský) protokol a teprve pak bude zahájena samotná procedura ratifikace tohoto protokolu 16 zeměmi Aliance. Tato operace může trvat rok, dva roky a není jisté, že proběhne hladce. V zemích šestnáctky veřejné mínění výrazně favorizuje Polsko, jako „prvního nového člena Aliance“. Podpora Polska dosahuje 68 procent ve Francii a dokonce 79 procent ve Velké Británii. Němci poměrem hlasů 72:61 dávají přednost Maďarsku, ale zato Spojené státy upřednostňují Polsko se svými 66 procenty. Je ovšem potřebné vidět, že v USA je k ratifikaci členství Polska nezbytná dvoutřetinová většina hlasů v Senátu, jinak řečeno: *stačí, aby se 30 senátorů rozhodlo, že nebude dráždit Rusko nebo vlastní daňové poplatníky a zablokuje tak proces integrace Polska do NATO*. Rozhodující bude postoj USA, protože jak víme Spojené státy ve skutečnosti rozhodují o tom co se v Alianci děje; existuje k tomu i příslušný výraz: *American Leadership* čili americká vůdčí role. Avšak i ti největší pesimisté soudí, že nejpозději k 50. výročí založení Severoatlantické aliance v dubnu 1999 se stane Polsko jejím členem. Z průzkumu veřejného mínění vyplývá, že 83 procent Poláků požaduje, aby Polsko bylo co nejdříve přijato do NATO, což představuje nejvyšší procento v zemích střední Evropy, které o přijetí usilují. Pro zajímavost lze uvést údaje z průzkumu provedeného česko-rakouskou agenturou GfK v České republice ze září 1996. Rozhodně anebo spíše se vstupem do NATO souhlasí 54 procent respondentů. Rozhodně anebo spíše s ním nesouhlasí jedna třetina respondentů a ostatních 13 procent nemělo na tuto otázku žádný názor, přičemž vstup do Aliance podporují častěji muži než ženy (viz graf č.1).

Dříve, než se Polsko ocitne v NATO, musí mít svůj vlastní model a harmonogram integrace do Aliance a také stanovenou úroveň výdajů na armádu na nejbližších 10 - 15

Souhlasíte se vstupem ČR do NATO?

Graf 1

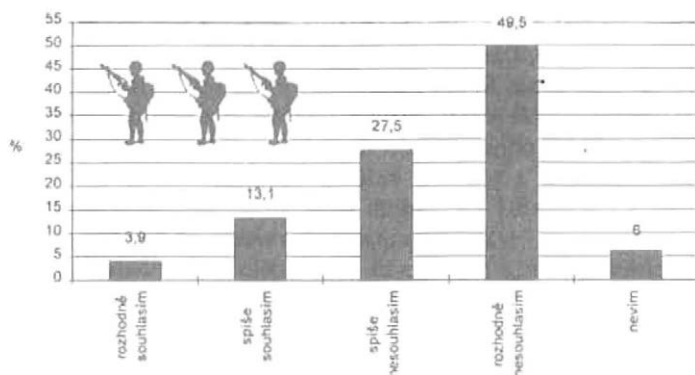
let. I přesto ani zde neexistuje nějaký vzorec nebo šablona. Členy Severoatlantické aliance jsou odlišné státy: Francie, Dánsko, Norsko, Turecko, Island ... Každý z členů Aliance má v NATO speciální statut. Stejně tomu bude i s Polskem. Civilní i vojenská úředníci ústředí NATO upozorňují, že neexistuje nic podobného jako skupinové přijetí do Aliance. Každá země je do NATO přijímána individuálně, za odlišných podmínek (různá situace geopolitická, ekonomická i vojenská každého kandidáta). Tento individuální postup rozšiřování NATO je důležitý i z pohledu zemí, které nedostanou pozvání k jednání o přijetí. „Musíme uniknout,“ řekl jeden z pracovníků velitelství NATO, „psychologickému a politickému efektu odmítnutí rozdělení na země lepší a horší. Představte si, jaké by byly reakce v Polsku, kdybychom potvrdili, že např. přijmeme Českou republiku a Polsko ne. A vlastně v podobné situaci se ocitne řada zemí vašeho regionu. Musíme proto vědět, že cesta do NATO je otevřená pro všechny zájemce, pokud splní základní kritéria. A těmito kritérii jsou: demokratická kontrola nad armádou, dobré vztahy se sousedy, vyřešené vztahy s národnostními menšinami a ekonomický růst.“

Americký Kongres již v polovině letošního roku upozornil bývalé členy Varšavské smlouvy na finanční náklady spojené s jejich případným spojením do NATO. Rozpočtový výbor Kongresu vyhlásil, že bez důkladného vysvětlení plánovaných výdajů nelze přijmout rozhodnutí o rozšíření Aliance. V průběhu prvních 15 let po přijetí do NATO by nové členy tato operace stála 124,7 miliardy USD, z toho 19 miliard USD by vynaložily USA a 54 miliard země západní Evropy. Zbývajících 52 miliard dolarů by museli zaplatit noví členové. Způsobilo by to explozi výdajů na obranu Polska, ČR a Maďarska, což by mohlo vést k zastavení ekonomického rozvoje těchto zemí.

Země NATO se také velmi obávají, aby se společně s novými členy nepřenese do jeho působnosti nějaké lokální nebo regionální konflikty, které se mohou neočekávaně stát problémem celé Severoatlantické aliance (jak tomu bylo v případě kyperského konfliktu mezi Tureckem a Řeckem - členy NATO).

Polsko, ČR a Maďarsko (zvláště po podepsání dohody s Rumunskem v otázce národnostní menšiny) nejvíce splňují v rámci ostatních zemí kritéria členství. „Ostatně,“ jak řekl jeden z německých generálů, „jakmile budete členy NATO, jste povinni na sebe vzít roli určitého spojovatele a určitého mostu mezi Aliancí a Ukrajinou nebo pobaltskými zeměmi, protože se východní hranice nesmí rozdělit na různé sféry bezpečnosti.“ Pro země, které pak zůstanou vně Aliance, NATO navrhuje tzv. **rozšířenou verzi Partnerství pro mír (PfP)**. Když před třemi lety Američané předložili iniciativu spolupráce NATO s „novými demokratiemi“, byla zeměmi střední Evropy chápána jako určitá výmluva, alternativa proti rozšíření NATO. Dnes, kdy se k Partnerství pro mír připojilo již 27 zemí, hodnotí tuto iniciativu odborníci jako jeden z nejlepších nápadů v dějinách Aliance. Poprvé potenciální členové díky společným cvičením, přítomnosti ve štábech NATO apod. se mohou snáze přizpůsobit požadavkům budoucího členství. Zvláště přínosná se ukázala mírová operace v Bosně, kde mnohonárodnostní síly IFOR s účastí Polska slouží pod velením NATO. Za další, všichni partneři získají určitou dodatečnou garanci bezpečnosti jako spojenci Aliance.

Souhlasíte s umístěním cizích jednotek na našem území?

Graf 2

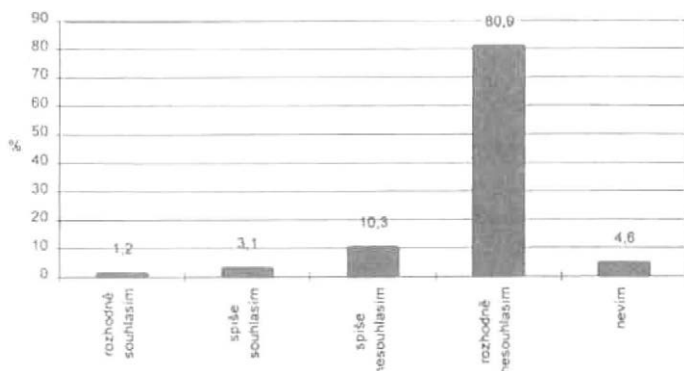
Významný je i fakt, že se v rámci PfP uskutečňuje obřížné přibližování Ruska k Alianci, pomáhající nalomit stereotypy, jakými Rusko přistupuje k NATO. Rekonstrukce evropského bezpečnostního systému musí probíhat současně na třech úrovních. Rozšíření Aliance o nové členy, upevnění PfP ve vztahu k ostatním zemím, které zůstanou vně NATO, a navázání zvláštních vztahů s Ruskem. V tomto bodě se ukázalo několik nových návrhů. „Jde o způsob stálých konzultací a možná také o podíl Ruska v práci výboru NATO,“ uvedl Javier Solana. Tímto způsobem ještě před formálním rozšířením by byla přijata formule 16 + 1. V Polsku tento návrh nevyvolává zvláštní nadšení. Na Ministerstvu národní obrany Polské republiky se vyskytly dokonce názory, že podíl Ruska na práci výboru NATO by mu umožnilo aktivně ovlivňovat podmínky členství Polska v NATO a průběh jednání s Aliancí. Není tajemstvím, že Rusko, pokud se smíří s přijetím Polska do Severoatlantické aliance, bude usilovat o to, aby se nejednalo o plné členství. Z pohledu

Polska přítomnost v NATO znamená, že polská bezpečnost bude garantována klíčovým článkem Severoatlantické smlouvy. Tento článek začíná slovy: „Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo v Severní Americe bude považován za útok proti všem“ Dnes Rusko, ale také někteří politici zemí NATO, jsou přesvědčeni, že v nové geopolitické situaci stačí, aby noví členové získali oprávnění ke vzájemným konzultacím, vojenské spolupráci, ovšem s vyloučením článku 5 a s výhradou, že na jejich území nebudou umístěna vojska NATO a ani tam nebudou umístěny zbraně hromadného ničení. Polsko a další země usilující o členství v Alianci tvrdí, že není nutné rozmísťovat na jejich územích nová vojska nebo zbraně. Ale i takováto teoretická možnost musí zůstat otevřena.

* * *

Začlenění České republiky do NATO sice většina české populace podle posledního průzkumu GfK považuje za žádoucí, ale případné důsledky tohoto kroku u ní vzbuzují všeobecný nesouhlas. Umístění cizích jednotek na našem území dohromady odmítá 77 procent respondentů (50 procent rozhodně a 27 procent spíše). S přítomností jaderných zbraní rozhodně nesouhlasí 81 procent respondentů a jen 10 procent souhlasí spíše (viz grafy 2 a 3).

Souhlasíte s umístěním jaderných zbraní na našem území?

Graf 3

(Podle zahraničních materiálů zpracoval plk. Petr Majer. Týdeník *Politika* č. 40, 5. 10. 1996, str. 20-21, Týdeník *WPROST* 7. 7. 1996, Výzkum Institutu pro výzkum trhu GfK, Praha, září 1996.)